

Raust: Lars Vaular inviterer lytterne inn.

FOTO: ERIK FIVE GUNNERUD

MUSIKK

Velkommen inn

Lars Vaular har byttet ut gravalvor med lek og liv.

Lars Vaular
666 ALT
NMG/G-Huset 2015

Lars Vaulars forrige album, *1001 Hjem* (2013), var lyden av en kunstner i krise: En serie distanserte, litterære øvelser som kretset rundt øyeblikket da noe flyktig og viktig var ugjenkallelig forbi. Man kunne nesten tro mannen planla sin egen begravelse.

Men på årets utgivelse – den første installasjonen i en albumserie som skal fullføres i løpet av året – har noe skjedd. Det flinkt gravalvorlige og dunkelt meningsfulle som har heftet ved Vaulars musikk siden han slo gjennom med *Helt om dagen, helt om natten* (2010), har forduftet. I dets sted har vi fått overskudd, lek – og meningsfylde!

Det er flere gode ideer i denne ene låta enn på hele 1001 Hjem.

Bort fra modellene. På de foregående utgivelsene har Vaular søkt etter mønstre bak hverdag og mediedekning, mytiske modeller som kan forklare en skakkjørt verden. På *666 ALT* gir han seg i stedet øyeblikket i vold, kaster seg ut i nye måter å bruke stemmen på, gir etter for nonsensimpulsen sine og omfavner kaos og kontraster. Resultatet er et album som puster og lever, lyden av en kunstner som endelig har funnet nye måter å være seg på, og som nyter hvert sekund av det.

På «Renter» kombineres et svevende, filosofisk anlagt refreng om renter i et historisk perspektiv fra Arshad Maimouni med en rasende Vaular som rapper om «ankertatoverte fyllefanter» og et uimotståelig, nedskrudd pre-hook der

«store okser i joggebukser / hvitvasker sine rumpetasker». Alt sammen over en blytung Thomas Eriksen-beat som får meg til å glemme alle smålige tanker jeg kan ha hatt om de knusktørre produksjonene hans på forrige Vaular-album. Det er flere gode ideer i denne ene låta enn på hele *1001 Hjem*.

Pappalykke. Vaular har også funnet nye måter å være personlig på. «Nordisk design» er den nydeligste låta om å bli far jeg har hørt på lenge – men den beveger seg gjennom en rekke metaforer som trolig bare lyttere som allerede har barn, vil registrere.

«Bare ditt nærvær føles som et kjærtegn på mitt fjes / og vi er så perfekt, la meg gjøre hærverk på din sjel», synger Vaular, strålende av lykke og ambivalens over tung bass og lett harpespill, med et nikk til Philip Larkins klassiske «This Be The Verse»: «They fuck you up, your mum and dad. / They may not mean to, but they do.» (Jeg mistenker at også tittelen til sistespor «Reiving» henspiller på babylivets gleder, men her er jeg nok på tynnere is.)

Med sine seks små, tett sammenbundne spor er ikke *666 ALT* noe langt «album». Fjoråret bød på flere minst dobbelt så lange ep-er. Til gjengjeld er hver låt her så proppfull av lykelige, intens fandenivoldske øyeblikk at utgivelsen ikke bare fortjener sjangerbetegnelsen, men overflødiggjør den.

666 ALT er en raus utgivelse, der Vaular ikke bare plasserer seg selv der ute, blant outsiderne, men inviterer inn til seg. Hvis det måtte en krise til for at Vaular skulle komme frem til et slikt inkluderende uttrykk, der det er plass til alle følelser, alle lyder, var den definitivt verdt strevet. Jeg kan ikke huske at han noen gang tidligere har virket så til stede i sin egen musikk.

Marius Emanuelsen

HØR NÅ HER

Fongaards galakse

LYTTING Du hører én tone – og vet at denne musikken vil følge deg resten av livet.

På en plakatt over sengen står det: «En film om *DEN GANG* forbruk var blitt en rett og ødselhet en helligdom – *DEN GANG* det ikke lenger var en dyd å være sparsommelig og nøysomhet var asosialt – *DEN GANG* produksjon var Gud og storforbrukeren den rette troende – *DEN GANG*...» Når jeg lukker persiennene, og fornuftens søvn frembringer uhyrer, kommer en ny setning til syne: *DEN GANG* Bjørn Fongaard preket om musikken han hørte i sitt hode – *DEN GANG* ingen lyttet.

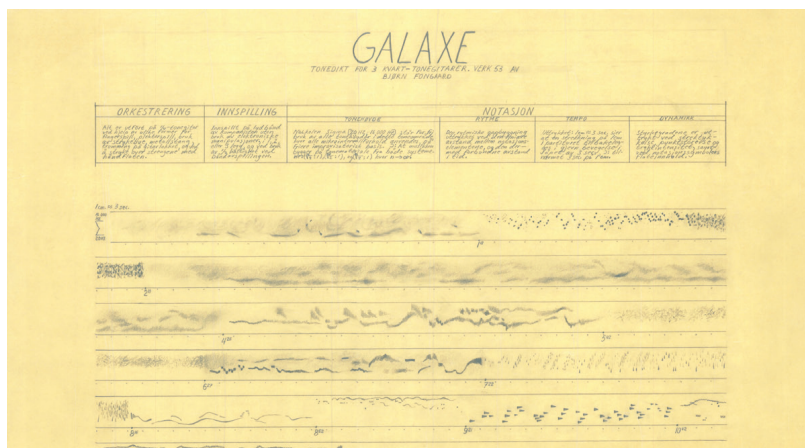
2015 tegner til å bli et gjennombrudd for den norske outsiderkomponisten Bjørn Fongaard (1919–1980). Fjorårets lp, hvor Michael Duch og Stig Førde Aarskog tolket hans verker for kontrabass og klarinett, blir i disse dager avløst av Anders Førisdals dobbelt-cd *Galaxe* med Fongaards musikk for kvarttonegitar.

skrive ned musikken.

Vendepunktet inntraff da Fongaard satte spørsmålstegn ved det gamle tonalitetsbegrepet, og hevdet at som dur-, moll- og kirketoneartene har sine bestemte, gjenkjennelige egenarter, har samtlige av de 351 skalaer som kan utledes av det tempererte tolvtonesystem, en tonal identitet. Han begynte å komponere basert på tonesystemer bygd på mindre intervaller enn halvtoner, såkalte mikrointervaller.

Et tilbakevendende problem var at klassiske musikere ikke var skolert til, ei heller lystne på, å fremføre hans verker. *Uran 235* ble strøket fra Oslo-Filharmoniens konsertprogram i 1965 da musikerne ikke greide å øve det inn.

Men komponisten hadde enda en dobbeltgjenger i ermet – oppfinneren Fongaard. Som en løsning fikk han konstruert mikrointervallgita-

Kalligrafisk: Fra Bjørn Fongaards partitur til *Galaxe* (1966).

Et lite innblikk i seksbarnsfarens livsverk kan få enhver til å tro at han har hatt flere dobbeltgjengere. Studiogitaristen Fongaard dukker opp på et hundretall låter med Alf Prøysen og Sostrene Bjørklund og er fast gitarist i *Barnetimen for de minste* og *I kosekroken*.

Koncertsolisten Fongaard spiller variasjoner over temaer av Carulli og Paganini med Kringkastingsorkesteret, mens pedagogen Fongaard underviser på Konservatoriet og skriver flere gitarlæreboer.

Teatermusikeren Fongaard går kappgang mellom flere forestillinger i Oslo by i løpet av en og samme kveld, mens jazzmusikeren Fongaard er fast inventar i Kampen jazzband. Hørespillmusikeren Fongaard tonesetter stykker av Bergman og Tsjekhov, og organisten Fongaard trakterer kirkeorgelet i den lokale menigheten en søndags morgen.

Alle dobbeltgjengerne til side – gjennom hele dette svimlende livsverket møter vi komponisten Bjørn Fongaard. Hans verksliste står i dag frem som den mest omfattende i norsk musikkhistorie med over 250 komposisjoner totalt.

I 1948 skrev Fongaard at han kunne høre en musikk inne i seg, men at han ikke kjente de teoretiske lover den var bygget på. Derfor bega han seg ut på intense selvstudier i astrofysikk, kjemi, religion, paleontologi og lingvistikkk for å kunne

– en elektrisk gitar med 24 bånd på halsen i stedet for de vante 12. Han la filt, svamper og sugerør under strengene, og fikk smidd muterte stemmegaffer og fiolinbuer som han benyttet. Fongaard spilte aldri med gitaren i stående posisjon, men satt over den, plukkende på strengene. Gitaren hadde gått fra å være et strengeinstrument til å bli et studio der han oppfant egne lyder – Fongaard var ikke lenger avhengig av et orkester.

HØR NÅ HER

Lars Mørch Finborud, Maja Solveig Kjelstrup Ratkje, Ingrid Ovedie Volden og Ando Woltmann skriver fritt om musikk annenhver uke.

Å lytte til Anders Førisdals nyinnspillinger er som å sette et stetoskop mot din gravide kones mage eller feste ultralyddoppler til det ytre rom. Lyden er kosmisk brakende og hyperhumanistisk – et referanseløst lydlandskap som etterlater lytteren kaven de etter luft. En jublet norsk musikkprofessor viden kjent for sine presise formuleringer skrev i over syv år på en avhandling om Fongaards musikk. Alt administrasjonen fant på det forlatte kontoret, var en halvtom Red Bull og et ark hvor det sto: «Skvosji. Fløffy».

LARS MØRCH FINBORUD
Forfatter og kurator ved Henie Onstad
Kunstsenter.
kultur@morgenbladet.no

